

- nieruchomości gruntowej, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr (...),
- nieruchomości gruntowej, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr (...)

z pokrzywdzeniem powoda, któremu przysługuje wierzytelność w wysokości 200.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami, wynikająca z treści aktu notarialnego z dnia 18 kwietnia 2013 r., sporządzonego przed notariuszem R. S., pod nr repertorium A (...), objętego klauzulą wykonalności nadaną przez Sąd Rejonowy w Szamotułach w dniu 13 grudnia 2013 r.

Powód wniósł także o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu.

Niezależnie od powyższego powód na podstawie art. 219 k.p.c. wniósł także o połączenie do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia niniejszej sprawy wraz ze sprawą toczącą się przed tut. Sądem, z powództwa powoda przeciwko Ł. B. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną oraz ze sprawami z powództwa Z. W. przeciwko Ł. B. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i z powództwa Z. W. przeciwko M. A. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że w dniu 26 listopada 2012 r. jako pożyczkodawca zawarł ze S. A. jako pożyczkobiorcą umowę pożyczki pieniędzy w kwocie 200.000 zł. W dniu 18 kwietnia 2013 r. przed notariuszem R. S. dłużnik zobowiązał się do zwrotu sumy wraz z odsetkami najpóźniej do dnia 18 października 2013 r. Akt notarialny obejmował także oświadczenie S. A. o dobrowolnym poddaniu się egzekucji co do ww. obowiązku. Wobec braku zapłaty należności w terminie powód wystąpił do Sądu Rejonowego w Szamotułach o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, co Sąd uczynił w dniu 13 grudnia 2013 r. w sprawie o sygnaturze akt I Co (...). Z uwagi na dobrowolną spłatę przez dłużnika jedynie kwoty 36.000 zł powód skierował sprawę na drogę postępowania egzekucyjnego, jednakże Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Szamotułach W. S. nie udało się wyegzekwować jakiegokolwiek części wierzytelności.

S. A. był współwłaścicielem wskazanych w pozwie nieruchomości, jednakże umową darowizny z dnia 18 grudnia 2014 r. wraz z małżonką L. A. darowali przedmiotowe nieruchomości córce – pozwanej M. A..

Powód w toku egzekucji domagał się przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości należących do dłużnika. (...) zostały zbyt pomimo ich zajęcia w toku egzekucji. Postanowieniem z dnia 2 czerwca 2016 r. komornik umorzył postępowanie egzekucyjne co do rzeczy niesprzedanej na licytacji i nieprzejętej przez wierzyciela. Nadto, na mocy aktu notarialnego z dnia 7 stycznia 2015 r. zawartego przed notariuszem H. J. dłużnik obciążył nieruchomość objętą księgą wieczystą o nr (...) poprzez ustanowienie na przedmiotowej nieruchomości na rzecz każdorazowego właściciela działki nr (...) z nieruchomości (...) bezpłatnej służebności gruntowej przejazdu i przechodu – pasem o szerokości 20 m, prowadzącym między domem a garażem na działce (...) w celu zapewnienia działce (...) dostępu do drogi publicznej, a to niewątpliwie wpłynęło na obniżenie wartości rynkowej nieruchomości.

W wyniku dokonanej na rzecz pozwanej darowizny własności nieruchomości, jak i sprzedaży pozostałych nieruchomości na rzecz znajomego dłużnika – Ł. B. dłużnik stał się niewypłacalny lub też niewypłacalny w stopniu wyższym niż przed darowaniem nieruchomości. Nadto przyjęcie darowizny przez pozwaną córkę dłużnika M. A. dokonane było ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a wręcz to właśnie miało na celu. W związku z powyższym powód swoje roszczenie wywodził wprost z art. 527 § 3 k.c.

W odpowiedzi na pozew z dnia 8 lutego 2017 r. (k. 365-366) **pozwana M. A.**, reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, wniosła m.in. o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwana przede wszystkim wprost wskazała, iż nie kwestionuje faktu zawarcia umowy pożyczki z dnia 26 listopada 2012 r. oraz umowy darowizny z dnia 18 grudnia 2014 r., przy czym nie ma ona wiedzy na temat rozliczeń dokonywanych pomiędzy powodem a dłużnikiem.

Nadto pozwana podniosła, że poprzez stan niewypłacalności określony w art. 527 k.c. należy rozumieć niemożność zaspokojenia wymagalnych zobowiązań, a więc niewypłacalność występuje, gdy wartość aktywów dłużnika jest niższa od wysokości długu. Pozwana wskazała, że dłużnik S. A. w dalszym ciągu pozostaje właścicielem nieruchomości, dla których Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgi wieczyste o nr (...), a w ocenie pozwanej wartość tych nieruchomości przewyższa wysokość zadłużenia stwierdzonego w tytule wykonawczym. Wobec powyższego pozwana stanęła na stanowisku, iż wskutek zaskarżonej czynności, tj. umowy darowizny z dnia 18 grudnia 2014 r. dłużnik S. A. nie stał się niewypłacalny, bowiem w dalszym ciągu dysponował majątkiem przewyższającym jego pasywa. W tej sytuacji nie została spełniona przesłanka niewypłacalności dłużnika na skutek dokonanej czynności i zbędnym stało się badanie drugiej przesłanki z art. 527 k.c., tj. świadomości pozwanej co do charakteru tej czynności. Końcowo pozwana podniosła, iż powód nie uzyskał zapłaty należności w postępowaniu egzekucyjnym z uwagi na swoje niestaranne działanie, gdyż powód nie skierował egzekucji przeciwko nieruchomościom należącym do dłużnika a wskazanych przez pozwaną w odpowiedzi na pozew.

W piśmie procesowym z dnia 31 marca 2017 r. (k. 395-401) **powód**, reprezentowany już przez fachowego pełnomocnika, odpowiadając na zarzut pozwanej w zakresie posiadania przez dłużnika nieruchomości o nr ksiąg wieczystych (...) wskazał, że z analizy tych ksiąg wynika niższa wartość nieruchomości od wysokości obciążeń na nich ustanowionych i to zarówno w chwili zawarcia umowy darowizny jak i na chwilę wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie, co powód następnie opisał odnośnie każdej z nieruchomości. Powód podniósł także, iż nie może mu pozwana czynić zarzutu, iż powinien prowadzić egzekucję ze wszystkich nieruchomości dłużnika, bowiem w posiadaniu S. A. znajdowało się kilkanaście nieruchomości, a prowadzenie egzekucji z każdej z nich jednocześnie generowałoby zbyt duże koszty, których powód nie był w stanie ponieść. Powód zatem zdecydował się na prowadzenie egzekucji z nieruchomości, której charakter pozwalał na przyjęcie najlepszych rokowań, jeśli chodzi o znalezienie nabywcy i możliwe pokrycie zobowiązań dłużnika.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód jako pożyczkodawca w dniu 26 listopada 2012 r. zawarł ze S. A. jako pożyczkobiorcą umowę pożyczki pieniędzy w kwocie 200.000 zł.

W dniu 18 kwietnia 2013 r. powód oraz S. A. stawili się przed notariuszem R. S., który sporządził akt notarialny o nr repertorium A(...) – oświadczenie o ustanowieniu hipoteki oraz poddanie się rygorowi egzekucji. W § 1 aktu notarialnego strony oświadczyły, iż zawarły powyższą umowę pożyczki oraz że S. A. zobowiązał się do zwrotu pożyczki wraz z odsetkami najpóźniej w terminie do dnia 18 października 2013 r.

W § 2 aktu notarialnego S. A. oświadczył, że odnośnie obowiązku zapłaty na rzecz powoda kwoty 200.000 zł najpóźniej w terminie do dnia 18 października 2013 r. z tytułu spłaty zaciągniętej pożyczki poddaje się egzekucji wprost z aktu notarialnego, zgodnie z art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.

W § 4 aktu notarialnego S. A. oświadczył, że w celu zabezpieczenia zapłaty należności na rzecz powoda z tytułu udzielonej mu pożyczki, odsetek i ewentualnych kosztów egzekucji ustanawia na niezabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., gmina D., powiat (...), województwo (...), stanowiącej działkę oznaczoną numerem (...) o obszarze 0,7215 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) hipotekę do kwoty 260.000 zł na rzecz powoda jako zabezpieczenie wierzytelności z tytułu pożyczki i ewentualnych kosztów egzekucji.

W § 5 aktu notarialnego S. A., na podstawie tego aktu, wniósł do Sądu Rejonowego w Szamotułach, V Wydział Ksiąg Wieczystych o wpisanie w księdze wieczystej prowadzonej pod oznaczeniem Kw nr (...) hipoteki do kwoty 260.000 zł na rzecz powoda jako zabezpieczenie wierzytelności z tytułu pożyczki i ewentualnych kosztów egzekucji. Hipoteka nie została wpisana do księgi wieczystej, a ww. nieruchomość została przez dłużnika obciążona służebnością.

Dowód: bezsporne, nadto akt notarialny (k. 15v-18) , odpis kw

S. A. nie uregulował długu. Powód złożył w Sądzie Rejonowym w Szamotułach wniosek o nadanie klauzuli wykonalności ww. aktowi notarialnemu.

Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2013 r. w sprawie o sygnaturze akt I C(...) Sąd Rejonowy w Szamotułach nadał klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu z dnia 18 kwietnia 2013 r. sporządzonemu przed notariuszem R. S. pod numerem repertorium A (...), obejmującemu oświadczenie dłużnika S. A. o dobrowolnym poddaniu się egzekucji co do obowiązku na rzecz powoda kwoty 200.000 zł z tytułu zaciągniętej pożyczki z dnia 26 listopada 2012 r.

Dowód: bezsporne, nadto postanowienie z dnia 13 grudnia 2013 r., akt notarialny z klauzulą wykonalności (k. 15-18v)

W dniu 20 kwietnia 2015 r. powód złożył do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Szamotułach W. S. wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec S. A. i przyłączył się do prowadzonej już egzekucji z nieruchomości dłużnika.

Dowód: pismo do komornika (k. 20)

W dniu 18 grudnia 2014 r. przed notariuszem H. J. w P., repertorium A(...), S. A. z małżonką w drodze darowizny przenieśli na pozwaną własność nieruchomości położonych w miejscowości D., dla których Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgi wieczyste nr (...).

Dowód: wydruki ksiąg wieczystych (k. 22-333), niesporne

S. A. pozostaje współwłaścicielem – we wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej – nieruchomości, dla których Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgi wieczyste o nr (...). (...) te są bądź obciążone licznymi hipotekami, bądź prowadzona jest z nich egzekucja z wniosku licznych wierzycieli S. A., w tym powoda, który do tej pory w toku egzekucji nie uzyskał żadnej sumy. W toku tego postępowania egzekucyjnego w dniu 30 stycznia 2015 roku sprzedano w drodze licytacji nieruchomość KW nr (...). W dniu 26 kwietnia 2016 roku wydano postanowienie o przysądzeniu własności. Natomiast do tej pory nie został sporządzony plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji. W dniu 30 stycznia 2015 roku wylicytowano także nieruchomości KW nr (...) i (...), przy czym postanowienie o przybiciu zostało uchylone postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 31 stycznia 2017 roku. (...) S. A. są obciążone hipotekami na kilka milionów złotych. (k. 370 – 371 – wydruk księgi KW (...) – wpis hipotek i wskazanie nieruchomości współobciążonych)

Dowód: wydruki ksiąg wieczystych (k. 367 – 385), pismo SR w Szamotułach sygn. I Co (...) (k. 751)

Dłużnik zapłacił powodowi na poczet długu 40 000 złotych .

Dowód: niesporne, zeznania powoda

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów urzędowych i prywatnych oraz – uzupełniająco – zeznania powoda.

Zgodnie z treścią art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe stanowią dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Zgodnie natomiast z treścią art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Zgromadzone w sprawie dokumenty nie były kwestionowane przez strony. Również Sąd nie znalazł podstaw, aby kwestionować zgromadzone w sprawie dokumenty urzędowe i prywatne z urzędu. Wiarygodność kserokopii dokumentów również nie budziła wątpliwości Sądu.

Sąd zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie podstawę powództwa stanowił przepis art. 527 § 1 k.c. zgodnie z którym, gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy

z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Powyższa instytucja, zwana tradycyjnie w języku prawniczym skargą paulińską, ma na celu ochronę wierzyciela przed pokrzywdzeniem w wyniku dokonania przez dłużnika czynności prawnej, w następstwie której stał się on niewypłacalny lub stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem tej czynności. Wierzyciel może żądać, by taka czynność prawna została uznana w stosunku do niego za bezskuteczną i w konsekwencji, by mógł on poszukiwać zaspokojenia z tego, co skutkiem owej czynności wyszło z majątku dłużnika lub do niego nie weszło. Powództwo wierzyciela kierowane jest przy tym nie przeciwko dłużnikowi, lecz przeciwko osobie trzeciej, która skutkiem czynności prawnej dłużnika nabyła prawo lub została zwolniona z obowiązku.

Skuteczność skargi paulińskiej uwarunkowana jest kumulatywnym spełnieniem następujących przesłanek:

- istnienie wierzytelności,
- dokonanie przez dłużnika z „osobą trzecią” czynności prawnej,
- dokonanie przez dłużnika czynności „z pokrzywdzeniem wierzycieli”, a zarazem takiej, z której „osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową”,
- dokonanie przez dłużnika czynności „ze świadomością pokrzywdzenia”,
- działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Ciężar udowodnienia powyższych przesłanek spoczywa przy tym na wierzycielu, jednakże niekiedy ustawodawca przewidział złagodzenie ciężaru dowodu poprzez wprowadzenie wrzuszalnych domniemań działających na korzyść powoda (art. 527 § 3 i 4 k.c.).

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy istotne jest dokonanie szerszej analizy pojęć: istnienia wierzytelności, pokrzywdzenia wierzycieli oraz działania ze świadomością pokrzywdzenia. Przedmiot ochrony skargą paulińską stanowi istniejąca i zaskarżalna w chwili dokonania zaskarżonej czynności i wytoczenia powództwa wierzytelność pieniężna, której wysokość nie musi być ostatecznie sprecyzowana (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 kwietnia 2010 r., III CSK 273/09, Lex nr 602265). Wierzytelność ta nie musi być ani wymagalna w chwili wytoczenia powództwa, ani nawet stwierdzona wyrokiem (tak M. Pyziak-Szafnicka, *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, Warszawa 1995, s. 43 i nast.). Niewypłacalność oznacza z kolei taki obiektywny (rzeczywiście istniejący) stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami k.p.c. nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (tak M. P.-S., *Ochrona...*, s. 93). Nie jest w szczególności konieczne wykazanie, że nastąpiło ogłoszenie upadłości dłużnika ani też wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego bezskuteczności. Wystarczy wykazanie, że wobec stanu majątku dłużnika niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (wyr. SN z 24.1.2000 r., III CKN 554/98, opubl. L.). W tym zakresie podzielić należy pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 28 listopada 2001 r. (IV CKN 525/00, opubl. L.), że dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Pokrzywdzenie wierzyciela następuje zatem na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli oznacza natomiast, że dokonana przez niego czynność może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia. Do przyjęcia świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli wystarczy przy tym, aby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 maja 2005 r., I ACa 1764/04, OSA 2006/3/8).

Artykuł 527 § 3 k.c. ustanawia wrzuszalne domniemanie wiedzy nabywcy, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika, korzyść majątkową uzyskała osoba pozostająca w bliskim z nim stosunku. Pojęcie „bliskości stosunków” ujmowane jest w orzecznictwie i

doktrynie szeroko i należy je odnosić do takich relacji faktycznych między dłużnikiem a osobą trzecią, które potencjalnie umożliwiają osobie trzeciej uzyskanie wiedzy o sytuacji majątkowej dłużnika i okolicznościach jego działania. Wykazanie przez powoda istnienia bliskości stosunków pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią przerzuca na tę osobę obowiązek wykazania, że nie wiedziała, iż dłużnik dokonując czynności prawnej, działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zgodnie z art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W niniejszej sprawie wystąpiły wszystkie przesłanki do uwzględnienia skargi pauliańskiej powoda. Po pierwsze, co było bezsporne między stronami, dłużnik S. A. wraz z małżonką zawarli z pozwaną umowę darowizny, mocą której przenieśli na nią własność wskazanych w pozwie nieruchomości. Niewątpliwie pozwana uzyskała w ten sposób korzyść majątkową, a dłużnik wyzbył się sporej części swojego majątku. Postępowanie dowodowe nie pozostawiło także wątpliwości, że na skutek umowy darowizny dłużnik S. A. stał się niewypłacalny. Uszczuplił on bowiem znacznie swój majątek o wartość aż kilku nieruchomości, przy czym pozostały majątek jest obciążony. Nie ulega zdaniem Sądu wątpliwości, iż dłużnik dokonywał darowizny nieruchomości na rzecz córki ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Trudno uznać dłużnika za wypłacalnego w sytuacji, gdy nie jest on w stanie spłacić swoich zobowiązań, a liczne egzekucje z jego majątku, prowadzone przez komornika sądowego toczą się od kilku lat, przy czym żaden z wierzycieli nie uzyskał jeszcze choćby częściowego zaspokojenia.

Niewątpliwie zatem poprzez zawarcie umów darowizny dłużnik stał się niewypłacalny, natomiast osoba trzecia, a zatem pozwana, bezspornie uzyskała korzyść majątkową. Skoro zaś czynność prawna w postaci umowy darowizny została zawarta przez dłużnika z córką, pozwaną M. A. – zastosowanie znajduje domniemanie uregulowane w art. 572 § 3 k.c. nakazujące uznać, że pozwana jako osoba bliska dla dłużnika wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Nawet obalenie tego domniemania przez pozwaną nie stałoby na przeszkodzie uwzględnieniu powództwa, gdyż zaskarżona czynność została dokonana pod tytułem darmym, zatem zastosowanie znajduje art. 528 k.c. W tej sytuacji nawet udowodniona niewiedza pozwanej nie miałaby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Na dzień orzekania wierzytelność powoda wynosiła nie 164 000 zł – jak wskazano w pozwie, lecz 160 000 złotych.

Mając powyższe na uwadze Sąd co do zasady uwzględnił powództwo na podstawie powołanych wyżej przepisów, a w pozostałym zakresie – co do wierzytelności przekraczającej 160 000 zł – oddalił.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 zd. 2 k.p.c., obciążył i pozwaną jako stronę przegrywającą niniejszą sprawę niemal w całości. Powód wygrał sprawę w 97,55 %, zatem taka część poniesionych przez niego kosztów procesu powinna mu zostać zwrócona przez pozwaną, a pozwanej nie przysługuje zwrot w żadnej części (art. 100 zd. 2 k.p.c.)

Na koszty poniesione przez powoda składają się: opłata od pozwu w wysokości 8.200 zł, 7.200 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego (§ 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804)), 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa substytucyjnego i 36 zł opłat kancelaryjnych – łącznie 15.470 złotych, z czego 97,55 % czyli kwotę 15 089 zł należało zasądzić na rzecz powoda od pozwanej.

SSO Ewa Pijańska